

Резултати от обществената консултация по правата на гражданите на ЕС за 2020 г.

ИНФОРМАЦИОНЕН ФИШ

15 декември 2020 г.

Комисията проведе обществена консултация по свързаните с гражданството на ЕС права през периода юли — октомври 2020 г., която заедно с проучването на Евробарометър за гражданството и демокрацията на ЕС, представлява информационната основа на Доклада за гражданството за 2020 г. В хода на консултацията бяха получени 343 отговора от 26 държави — членки на ЕС, и от Обединеното кралство¹. Освен това бяха представени 23 позиции на заинтересовани страни, главно от гражданското общество. Като такива, обобщените по-долу резултати не могат да бъдат широко разпространени и да обхванат населението на ЕС, а по-скоро служат за получаване на задълбочени констатации. Всички становища бяха анализирани, за да се изясни как по места се разбират, упражняват и възприемат правата на гражданите в ЕС. Информационният фиш представя най-важните констатации, които могат да бъдат проучени по-подробно в Доклада за обществената консултация по свързаните с гражданството на ЕС права за 2020 г.

Упражняване на свързаните с гражданството на ЕС права

За да упражняват правата си, гражданите трябва да знаят за тяхното съществуване. Над 60%, 167 от респондентите смятат, че не се прави достатъчно, за да бъдат запознати гражданите на ЕС с техните граждански права в ЕС. Някои информационни уебсайтове, като например Еурога, са добре познати, но като цяло респондентите смятат, че отделните уебсайтове са прекалено много и е необходимо обединяване.

Според над 75%, 202 респонденти, би било полезно да имат възможност да се свържат с определен за целта орган на национално равнище, когато се нуждаят от подкрепа при упражняването на своите права във връзка с гражданството.

На въпроса какво ограничава достъпа на гражданите до техните права като европейски граждани респондентите посочват цифровото разделение, липсата на уебсайтове с информация в реално време и недостатъчното гражданско образование в училищата в целия ЕС.

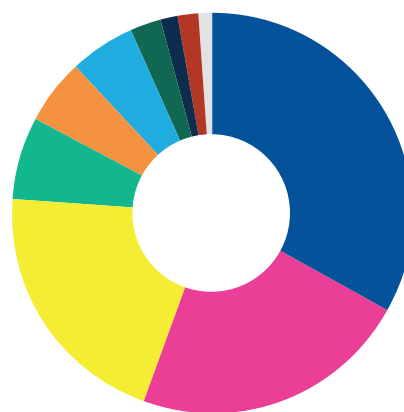
Организацията Civil Society Europe предлага информацията „да е налична в училищата, на работните места, в бюрата по труда, в здравните заведения, пътническите агенции и чрез сдружения, които предлагат услуги на гражданите, или на местата за обучение, отдих, спорт и т.н., за да се достигне до максимален брой хора там, където живеят и работят“.

Право на свободно движение в ЕС

Правото на свободно движение е сред основополагащите принципи на единния пазар в ЕС. Всеки гражданин на ЕС, който пътува в друга държава членка, упражнява това свое основно гражданско право.

Повечето респонденти посочват като основни причини за пътуването си в ЕС ваканциите, следвани от пътуванията по работа и гостуването на приятели и роднини.

43 от респондентите споделят, че са преживели една или друга форма на дискриминация при упражняването на правото на свободно движение.

Фигура 1 – Цел на пътуването в ЕС (общ брой респонденти; възможни са повече от един отговор)

Ваканция	(182)
По работа	(123)
На гости на роднини и приятели	(113)
За пазаруване	(36)
Спортни или културни събития	(30)
Учение	(28)
Обучение	(14)
Доброволчество	(8)
Лечение	(8)
Друго	(6)

Източник: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020. Забележка: Брой наблюдения: 240

¹ Отговорите от Обединеното кралство са анализирани отделно.

Право на пребиваване в друга държава членка

„Искаше ми се да имам точна информация колко време имам право да пребивавам [в страната] без да се регистрирам, къде да се регистрирам и най-вече по-ясна информация във връзка с достъпа до здравеопазване.“

Цитат от гражданин на ЕС

28

респонденти заявяват, че са се сблъскали с една или друга форма на дискриминация на основата на тяхната националност по време на пребиваването си в друга държава членка.

При определени условия гражданите на ЕС имат право да пребивават в която и да е друга държава — членка на ЕС, извън държавата на гражданството. Половината от респондентите в миналото са пребивавали в друга държава — членка на ЕС, за период по-дълъг от три месеца.

Мнозинството от респондентите посочват, че са живели в друга държава членка, за да работят, да учат или да се обучават и да са доброволци.

Най-често срещаните и полезни източници на информация преди отпътуването за друга държава членка са личните контакти, информацията онлайн и информационните гишета в страната, от която отпътуват.

Гражданите на ЕС често изразяват съжаление, че не са били по-добре информирани преди отпътуването по такива въпроси като социални помощи, здравно осигуряване и регистрация по местопребиваване. Във Фигура 2 са изброени мерките за подкрепа, които според мобилните граждани на ЕС биха били много полезни.

28 заявяват, че са се сблъскали с една или друга форма на дискриминация на основата на тяхната националност по време на пребиваването си в друга държава членка. Тук се включват контактите с банки, държавни или местни органи и наемодатели, при които според респондентите към тях е проявено различно отношение в сравнение с местните граждани.

Фигура 2 – Мерки за подкрепа и ползата от тях при преместване в друга държава членка (брой респонденти, отговорили „Много полезно“ или „Доста полезно“)

Мерки за подкрепа	Преценени като „много полезни“ или „доста полезни“ от респондентите, които:	
	Са живели в миналото в друга държава — членка на ЕС, за повече от три месеца (135 респонденти)	Не са живели в миналото в друга държава — членка на ЕС, за повече от три месеца (136 респонденти)
1. Опознавателна среща на местно или общностно равнище	99	108
2. Кръгли маси, семинари по конкретни задачи и умения	94	111
3. Социални събития за споделяне на опит с местни или с други мобилни граждани на ЕС	103	98
4. Онлайн платформа за получаване и обмен на информация	118	120
5. Национален уебсайт, който обяснява правата на мобилните граждани на ЕС в национален контекст	111	114
6. Обща за целия ЕС идентификационна система за целите на електронното управление	103	102
7. Езикови курсове	117	115
8. Друго	12	10

Източник: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020.

Освен това респондентите изтъкват потенциала за:

- Обща за целия ЕС идентификационна система за целите на електронното управление
- Уебсайтове в отделните държави с обяснение на правата

Правото да гласуват и да се кандидатира в избори

Мобилните граждани на ЕС имат право да избират и да бъдат избирани в европейските парламентарни избори в държавата по пребиваване при същите условия, както местните граждани. Освен това мобилните граждани на ЕС имат право да избират и да бъдат избирани в местните избори в държавата членка, където пребивават.

Фигура 3 – Причини за гласуване в държавата по пребиваване, а не в държавата по гражданството (брой респонденти)

85% от респондентите са гласували в последните европейски парламентарни избори през 2019 г. Почти 70% от тях в този момент са живели в държавата на произход, а една трета – в друга държава — членка на ЕС. От живеещите към този момент в друга държава членка почти половината са гласували за кандидати в държавата на гражданството (39 респонденти), а останалата половина са предпочели да гласуват в държавата по пребиваване (34 респонденти).

Причините за избора са разнообразни, като важни мотиви са преценката за въздействието на политиката, познаването на партиите и проблематиката и усещането за съпричастност.

Електронното гласуване или гласуването онлайн се възприема като удобно и по-достъпно от гражданите в чужбина. Респондентите обаче изразяват безпокойство главно във връзка с евентуални измами, манипулиране на вота и кибератаки (посочени от 173 и 161 респонденти). Но за 120 (46% от респондентите) ползите от електронното гласуване или гласуването онлайн все пак надделяват над рисковете, докато 86 са на обратното мнение.

Над половината от респондентите подкрепят гласуването по пощата. При респондентите, които не го подкрепят, страховете са свързани с евентуални измами и манипулиране на вота, както и с недоверието в правилното функциониране на пощенските услуги. Наблюдават се различия между държавите членки, като по-голямо одобрение има в страните, където гласуването по пощата вече се практикува на всички равнища на избирателната система.

Право на консулска закрила

Като част от свързаните с гражданството права гражданите на ЕС имат право да търсят помощ от посолството или консулството на всяка друга държава — членка на ЕС, ако се озоват в ситуация, в която се нуждаят от помощ извън ЕС и няма посолство или консулство на тяхната държава членка, което да е в състояние ефективно да им помогне.

Близко една четвърт от респондентите са пътували в държава извън ЕС, където държавата по гражданството няма посолство или консулство. От тези 24% от респондентите 13% са се възползвали от правото си на консулска закрила предимно поради загубени документи за пътуване. Общо взето, според респондентите подкрепата може да бъде подсилена и доразвита. Респондентите заявяват, че делегациите на ЕС следва да поемат по-активна роля в подпомагането на непредставени граждани на ЕС, особено в случаи на евакуация и репатриране на граждани на ЕС, издаване на пасавани и съдействие на граждани на ЕС, които са пострадали от престъпление или са арестувани.

Опростяване на мобилността и живота в Европа

Въпреки че предстои Комисията да осигури на гражданите разширен инструментариум за опазване на тяхното здраве чрез новата програма EU4Health, гражданите на ЕС вече се ползват от няколко трансгранични директиви. Така например гражданите на ЕС имат право на достъп до здравни услуги във всяка държава членка и възстановяване на разходите по тяхното лечение от здравната осигуровка в държавата по пребиваване. Макар че гражданите на ЕС често търсят медицински услуги в чужбина, опитът им с възстановяването на разходите при трансгранично здравеопазване е ограничен.

Фигура 4 – Опит и трудности при ползването на схемата за трансгранично възстановяване на разходи за здравни услуги

Източник: EU Survey, Public consultation on EU Citizenship Rights 2020. Забележка: Брой наблюдения: 240

49 респонденти са живели в една държава членка и същевременно са работили в друга. За едва 25% от тях това е довело до двойно данъчно облагане, докато 39% са били освободени от данъчно облагане в държавата по пребиваване. Изпълнението на данъчните задължения е по-обременяващо в държавата по пребиваване (57%), отколкото в държавата, където работят (38%). Единственият респондент, според когото целият процес е много лесен, посочва, че е наел данъчен консултант.

Въздействие на пандемията от COVID-19

Въздействието на COVID-19 се чувства повсеместно и реакциите за опазване на общественото здраве заедно с икономическите мерки не закъсняха. Същевременно предизвикателствата продължават. Според Европейската служба за граждански действия „**мобилните граждани на ЕС се сблъскаха с небивали препятствия поради продължаващата пандемия от COVID-19**“.

По време на пандемията от COVID-19 едва 73 респонденти са пребивавали в държава членка извън тяхната държава на гражданство или са били изненадани от пандемията по време на пътуване в друга страна от ЕС. Приблизително 50 респонденти не са имали трудности с достъпа на разбираем за тях език до информацията или за необходимите действия или за възможността да пътуват.

Във връзка с предприетите на национално равнище мерки в отговор на пандемията от COVID-19 сблъскахте ли се със затруднения по време на пребиваване в друга държава — членка на ЕС, в достъпа до следното:	Да, имах затруднения	Не, нямаш затруднения	Неприложимо	Не зная	Брой отговори
1. Необходимата информация за пандемията и необходимите действия на разбираем за вас език	19%	70%	10%	1%	73
2. Необходимата информация за граничната ситуация в държавата по пребиваване или в държавата, през която пътувахте, на разбираем за вас език	29%	64%	5%	1%	73
3. Усилията за репатриране, за да стигнете до дома в безопасност	12%	16%	66%	5%	73
4. Необходимите документи от държавата на гражданството (като например подновени документи за самоличност)	16%	26%	52%	5%	73
5. Необходимите документи за държавата по пребиваване (като например документи за пребиваване или визи за членове на семейството, които са извън ЕС)	15%	22%	56%	7%	73
6. Конкретна здравна помощ	18%	32%	48%	3%	73
7. Друга конкретна помощ като например детско заведение за работници на първа линия	6%	15%	72%	7%	72
8. Друго	14%	9%	58%	19%	43

Като цяло 184 (70%) са се почувствали добре информирани за положението, а 176 (67%) са могли да намерят необходимата им информация за пандемията чрез националните институции и институциите на ЕС или чрез медиите. Но според 117 респонденти (47%) медиите не са предоставили полезна информация.

Заключение

Гражданството на ЕС – уникален правен статут – е сред най-значителните постижения на европейския проект. Практическото упражняване на правата през границите, като например правото на глас, учение, работа или живот в друга държава — членка на ЕС, се отразява на всекидневието на всички европейци и закрилата и утвърждаването на тези права заема ключово място в работата на Комисията. Пандемията от COVID-19 откри още по-отчетливо значението на свързаните с гражданството на ЕС права.

Чрез консултацията Комисията достигна до ценни прозрения в усилията си да осигури конкретни ползи на гражданите на ЕС по отношение на ефективното упражняване на техните свързани с гражданството на ЕС права.